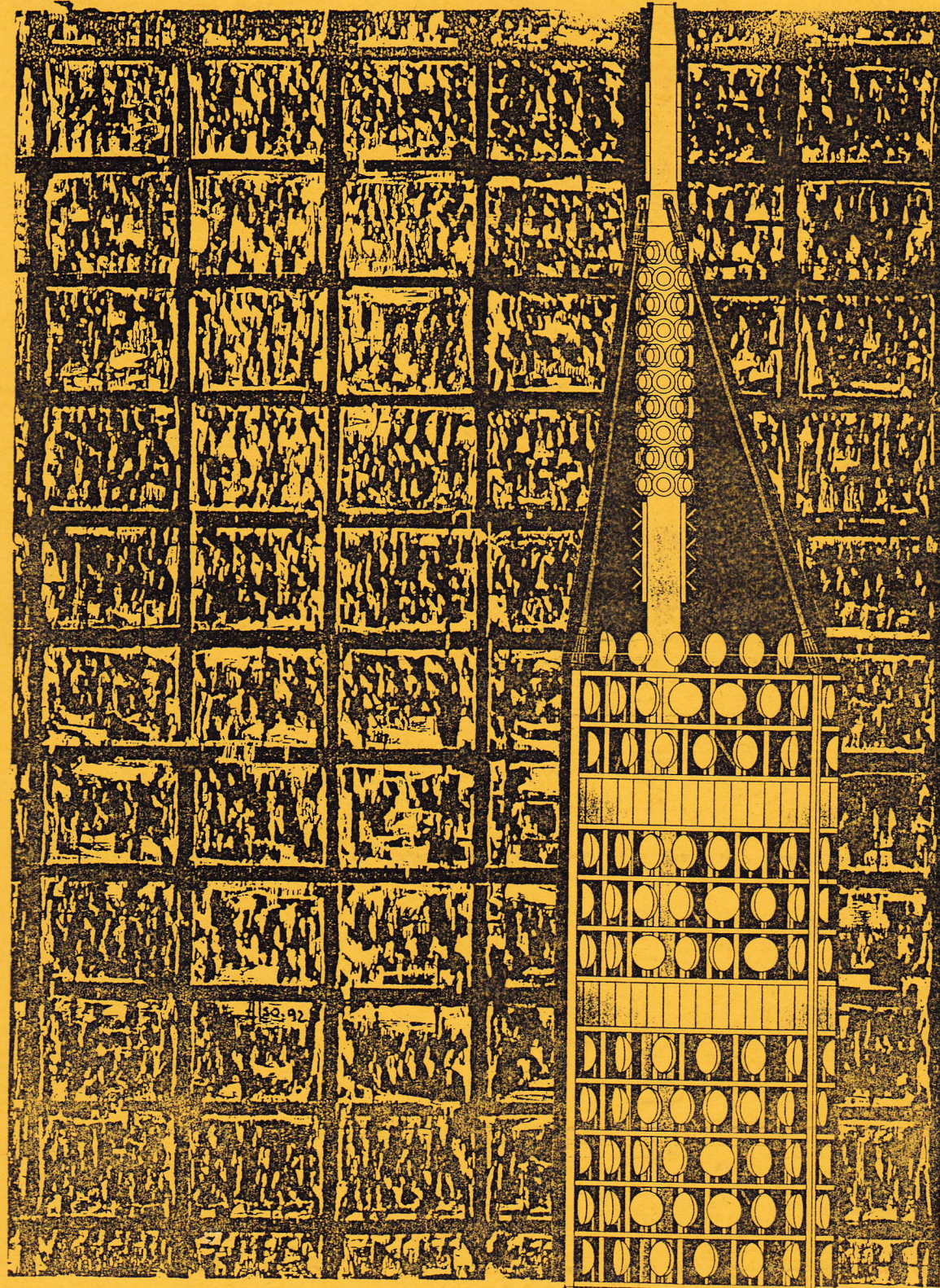

C
O
L
L
S
E
R
O
L
A

XXII Sortida Cicle
"Coneguem Catalunya"

24 de maig de 1992

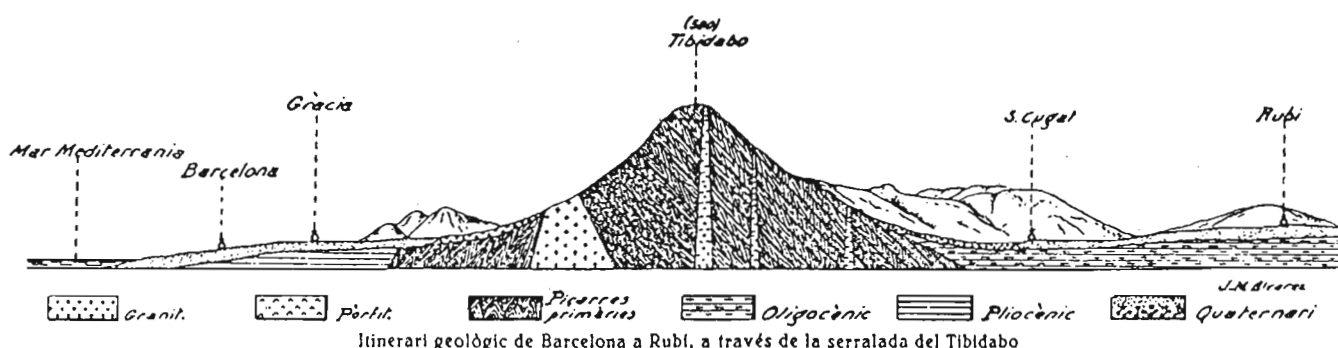

La Serra de Collserola és un indret desconegut per a molts vilanovins, potser algú no sabia on era.

No obstant tothom hi ha estat a prop i, fins hi tot, potser hi ha pujat tot divertint-se en el parc d'atraccions del Tibidabo.

Amb tot, és un lloc sorprenent, per la vegetació, quasi solitud en molts indrets, vistes, fonts, rieres, ermites, etc.

Cal conèixer-la. No podem mai presumir d'haver estat a molts llocs si desconeixem les muntanyes més properes.

SANT CUGAT DEL VALLES

El monestir

Pot considerar-se com un dels conjunts monàstics més ben conservats de Catalunya, i com un dels millors exemples de les transformacions històriques de l'arquitectura dels monestirs benedictins, a desgrat de les destruccions que han patit les estructures afegides al nucli principal del monestir.

El monestir s'organitza segons la tipologia més habitual en els monestirs benedictins medievals, amb les dependències disposades entorn dels quatre costats d'un claustre, i s'assenta sobre un antic recinte fortificat romà, el **castrum Octavianum**, les restes del qual són especialment visibles a la part baixa de la capçalera de l'església.

Els vestigis més antics d'edificis religiosos cristians, identificats a Sant Cugat, es troben al pati del claustre. Corresponen a diverses estructures funeràries.

Les excavacions arqueològiques han permès de constatar que l'església del monestir del segle XI era situada en el mateix lloc que l'actual. El claustre també del segle XI era més gran que l'actual. El monestir sofrí una renovació total a la segona meitat del segle XII. En aquest moment es construí el nou claustre, amb el porxo fonamentat sobre el porxo del claustre preexistent, llevat de la galeria sud, en el qual el porxo es desplaçà i féu més petit el pati, probablement pel desig d'eixamplar l'església sense alterar el campanar.

Al pati la façana és capçada per un fris d'arcuacions llombardes, tallades en un sol carreu i amb mènsules esculpides, perfectament intregat en els contraforts de cada galeria. L'addició del segon pis del claustre és del segle XVI.

L'església

Es un magnífic exemple d'edifici concebut en un moment de transició del romànic al gòtic i acabat en ple domini del gòtic.

L'edifici presenta una estructura basilical de tres naus, coberta amb voltes de creueria, amb una cúpula i un cimbori al segon tram de la nau central i capçades a llevant per tres absis.

En la seva concepció inicial, l'església de San Cugat s'inscriu en l'ampli grup d'edificis construïts a Catalunya durant el segle XIII, els quals representen els últims estadis de l'arquitectura romànica a casa nostra.

L'escultura del claustre

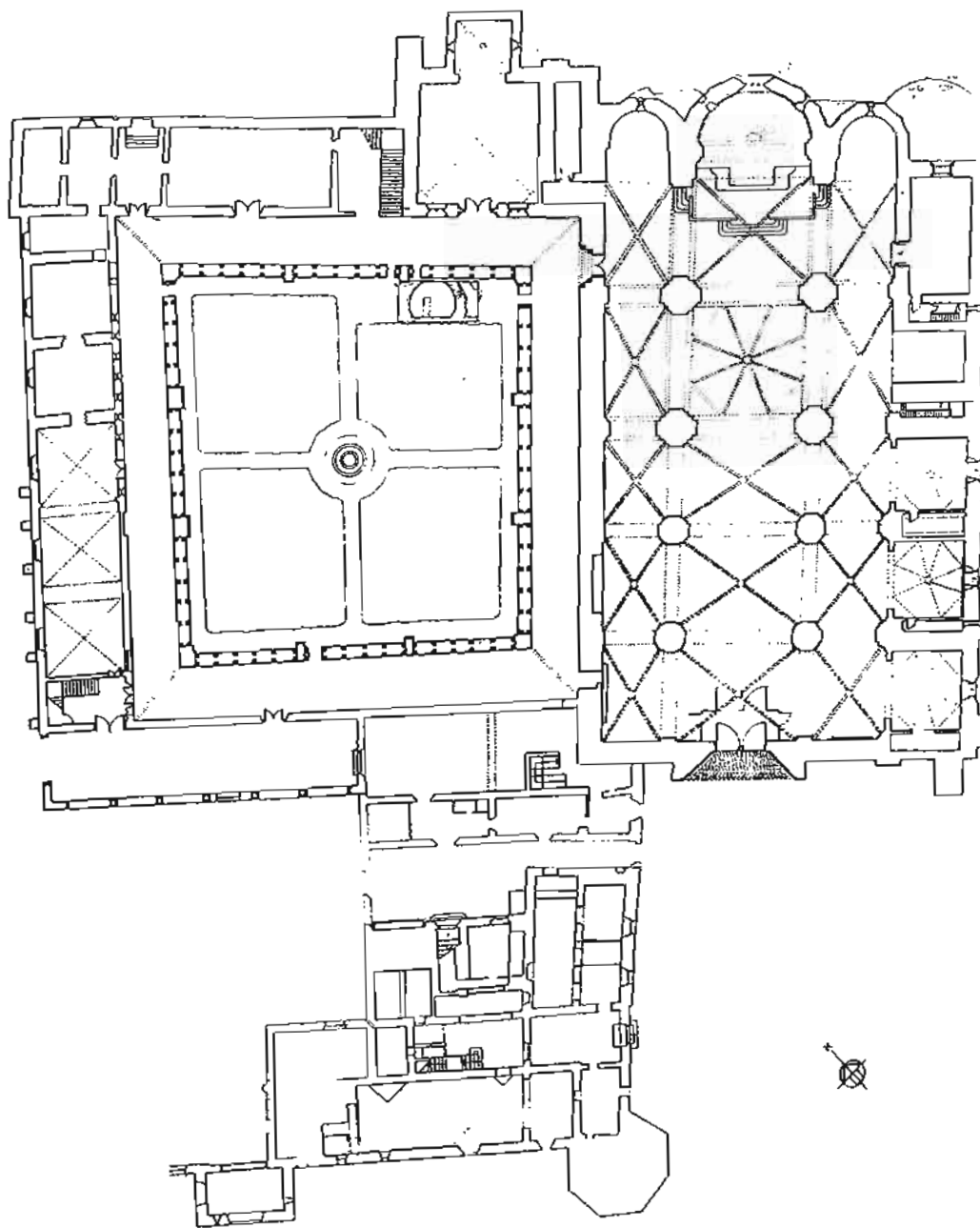
El claustre és de planta quadrada, gairebé regular. Les galeries del claustre consten cada una d'elles de dotze parelles de columnes que sostenen els corresponents arcs, dividides entres trams per dos pilars, reforçats a l'exterior per un contrafort

trams per dos pilars, reforçats a l'exterior per un contrafort graonat, exigit ple sistema de cobriment en volta de canó de les galeries.

L'escultura es distribueix al claustre en els capitells que, per parelles, sostenen les arcades. Els capitells dels costats est, nord i oest serien anteriors als del costat meridional. Es creu que són escultors procedents de Girona els qui a partir del 1190 inicien el claustre. L'autor d'aquestes escultures fou Arnau Cadell, escultor que tenia gran estima i consideració envers la seva obra i així ho demostra signant el claustre i autoretratant-se. La inscripció que ens forneix el nom de l'artífex és encastada al pilar nord-oriental del claustre. A la vora, tot posant de manifest una relació d'identitat, trobem el capitell núm. 109, adossat a l'esmentat pilar del costat interior de la galeria oriental. Conté la representació d'un escultor tallant un capitell corinti i d'un personatge amb indumentària monacal, al qual també li ha desaparegut el cap. Porta un recipient i es dirigeix vers el punt on es troba el escultor. Ha estat identificat com la figura del coper. Era el suplement de vi i companatge habitual en el jornal dels artesans que treballaven amb pedra a l'edat mitjana.

El programa iconogràfic del claustre de Sant Cugat es desenvolupa bàsicament al costat meridional i forma part de l'obra més tardana del conjunt. Una colla de capitells historiatos, però, són a les altres galeries i s'han d'incloure entre les realitzacions primerenques del claustre. En aquest grup queda molt clarament integrat el primer capitell del costat sud, adossat al pilar oriental, que, com el que li és parell, presenta una factura inscrita en el marc del primer taller. Existeix també una segona fase de treballs escultòrics del claustre que dona com a resultat alguns canvis. Canvis que afecten les composicions, la construcció de les figures i els elements vegetals i ornamentals. Degué haver-hi un relleu en la direcció del taller, la qual cosa no afectà la continuïtat estilística amb relació a les parts ja excutades del claustre, ni tampoc amb relació a conjunts precedents. Baltrusaitis i Junyent, ja van entreveure en la part meridional del claustre una evolució estilística, que no trencava, però, amb l'escultura anterior.

En primer lloc, pel que fa als capitells de temàtica bíblica, l'arquitectura d'emmarcament de les cares és diferent. Les torretes angulars han substituït el teulat cònic per un coronament amb merlets. D'altra banda, amb relació al tractament de les figures, desapareixerà l'interès pel decorativisme que es posava de manifest en el dibuix minuciós dels rinxols dels cabells i les barbes, els plecs dels vestits, etc. En canvi, quedarà més accentuada la preocupació pel volum i la mobilitat de les figures, alhora que les composicions esdevindran més coherents, per bé que seguiran, en la majoria dels casos, models anteriors dels repertoris gironino-vallesans.

SANT CUGAT DEL VALLÈS

Planta, a escala 1:400, del conjunt d'edificacions que integren el monestir (planta: J.A. Adell-servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya).

TEMES ICONOGRÀFICS REPRESENTATS ALS CAPITELLS DEL CLAUSTRE DEL MONESTIR DE SANT CUGAT DEL VALLES

GALERIA MERIDIONAL

1. Adossat. Corinti amb Daniel entre els lleons.
2. Adossat. Vegetal.
3. Historiat. Cicle d'Adam i Eva.
- Adverment de Déu a Adam i Eva.
- Pecat.
- Reprovació.
- Condemna al treball.
- 3 bis. Capítol gòtic.
4. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
5. Historiat. Cicle de Noè.
- Construcció de l'arca.
- Fi del diluvi.
- Noè a la vinya.
- Fills de Noè cobrint la nuesa del seu pare.
6. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
7. Historiat. Cicle d'Abraham.
- Rebuda dels tres àngels a l'atzina de Mambré.
- El rentament de peus.
- El corvit.
8. Corinti amb quadrúpedes arreglats a l'astràgal i figura humana. Possible escena de cacera i possible presència d'una llebre.
- Escenes de ramaderia (cares est i oest, personatges munyint i presència d'un gos; nord-est, personatge conduint ramat).
10. Vegetal amb lleons arreglats a l'astràgal.
11. Adossat. Vegetal amb quatre ocells picotejant fruits, un a cada angle i un al registre superior de les cares laterals.
12. Adossat. Vegetal sobre un primer registre de tiges entrecruades del qual sorgeixen les fulles entrellaçades dels nivells superiors.
13. Adossat. Vegetal amb dos dracs cavalcats per sengles cavallers en acció de disparar amb l'arc. Es distingeixen les bides.
14. Adossat. Corinti.
15. Historiat. Matança dels Innocents i fugida a Egipte.
16. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
17. Historiat. Multiplicació dels pans.
18. Vegetal amb monjos en tasques de lectura i escriptura de textos.
19. Historiat. Entrada a Jerusalem.
20. Corinti.
21. Historiat. Resurrecció.
- Compra de perfums.
- Visita al sepulcre.
22. Vegetal amb cacera de llebres per part d'un centaure.
23. Adossat. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
24. Adossat. Vegetal amb lleons sobre figures humanes a les quals mosseguen el cap.
25. Adossat. Vegetal amb primer registre de tiges entrecruades.
26. Adossat. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
27. Historiat.
- Baptisme.
- Tractado Legis.
- Missió dels apòstols.
28. Vegetal.
29. Historiat. Dubte de sant Tomàs.
30. Corinti-vegetal.
31. Historiat. Dormició de la Verge.
32. Corinti.
33. Historiat. Psicomàquia.
34. Vegetal amb primer registre de tiges entrecruades del qual sorgeixen els elements dels nivells superiors.
35. Adossat. Vegetal amb parella de dracs enfrontats.
36. Adossat. Corinti-vegetal.

GALERIA OCCIDENTAL

37. Adossat. Vegetal amb lluita entre dos personatges armats amb espases i un cavaller.
38. Adossat. Corinti amb tauroboli?
39. Corinti-vegetal.
40. Corinti.
41. Vegetal.

42. Vegetal.
43. Vegetal amb dracs enfrontats mossegant-se les potes.
44. Corinti.
45. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
46. Corinti-vegetal.
47. Adossat. Vegetal amb ovelles enfrontades.
48. Adossat. Corinti.
49. Adossat. Vegetal amb escena de discòrdia amb un personatge a cada banda assistint a l'escena.
50. Adossat. Vegetal amb ocells picotejant fruits sobre un primer registre de tiges entrecruades.
51. Vegetal.
52. Corinti.
53. Corinti-vegetal amb personatge assegut amb tiges que li recorren el cos.
54. Corinti-vegetal.
55. Vegetal amb escena de discòrdia entre dos personatges armats amb ganivets.
56. Corinti.
57. Vegetal amb doble escena de Sarnó lluitant amb el lleó.
58. Vegetal.
59. Adossat. Corinti amb sometiment de dracs damunt un primer registre d'acants.
60. Adossat. Corinti amb dos personatges portant una tina de fusta.
61. Adossat. Vegetal amb tres personatges, els dos dels costats amb anyell a les espalles i amb gossos que els mosseguen les cames.
62. Adossat. Vegetal amb dos personatges portant una tina de fusta.
63. Vegetal amb escena doble de lluita entre guerrers.
64. Corinti.
65. Corinti-vegetal amb personatges tallant les tiges entre les quals es troben enredats.
66. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
67. Vegetal amb tres sirenes.
68. Corinti amb dos quadrúpedes enfrontats.
69. Historiat. Paràbola del pobre Llàtzer i el ric Epuló.
- Banquet d'Epuló.
- Mort de Llàtzer.
- Llàtzer al si d'Abraham.
- Mort d'Epuló.
70. Vegetal.
71. Adossat. Corinti amb lluita de personatges amb lleons sobre un primer registre de tiges entrecruades.
72. Adossat. Vegetal.

GALERIA SEPTENTRIONAL

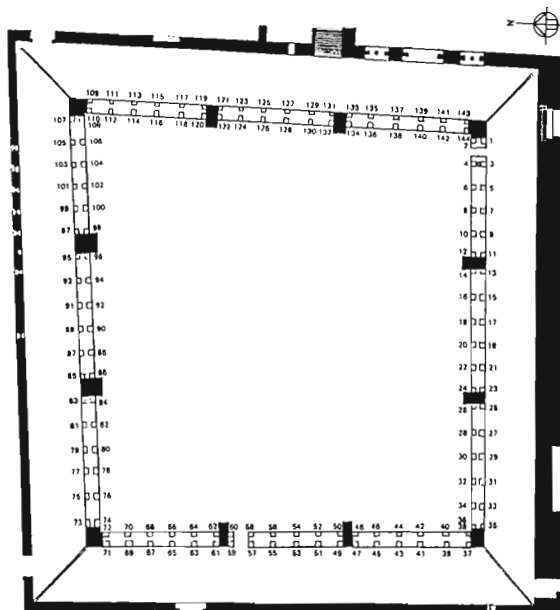
73. Adossat. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
74. Adossat. Corinti.
75. Vegetal-corinti amb escena doble de lluita entre personatges situats als angles amb bastó i escut ovalat.
76. Corinti amb escena de cacera (personatge disparant amb arc i dos quadrúpedes).
77. Vegetal amb escena de lluita (cavall, personatge amb bastó i escut rodó, personatge no identificable, personatge amb destial).
78. Vegetal amb personatge amb tiges que li recorren el cos.
79. Vegetal.
80. Corinti.
81. Vegetal.
82. Corinti amb dos ocells enfrontats amb recipient rodó inferior cara nord.
83. Adossat. Vegetal amb escena monacal de vida quotidiana (monjos alarant-se).
84. Adossat. Corinti-vegetal.
85. Adossat. Corinti-vegetal amb ocells picotejant fruits.
86. Adossat. Corinti.
87. Escena monacal.
88. Corinti amb parelles de braus i grius.
89. Vegetal.
90. Corinti.

91. Grius enfrontats als angles.
92. Vegetal amb caps de quadrúpedes als angles integrats en la composició.
93. Corinti amb dracs enfrontats sobre el primer registre d'acants.
94. Corinti.
95. Adossat. Vegetal.
96. Adossat. Corinti.
97. Adossat. Vegetal amb ocells enfrontats.
98. Adossat. Vegetal.
99. Vegetal amb primer registre de fulles entrecruades.
100. Corinti-vegetal.
101. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
102. Corinti.
103. Corinti-vegetal amb caps de quadrúpede.
104. Corinti-vegetal.
105. Corinti-vegetal amb lleons enfrontats.
106. Corinti.
107. Adossat. Corinti-vegetal.
108. Adossat. Corinti.

GALERIA ORIENTAL

109. Adossat. Vegetal amb escena d'escultor i monjo.
110. Adossat. Vegetal.
111. Vegetal.
112. Corinti.
113. Vegetal amb ocells picotejant fruits.
114. Vegetal.
115. Vegetal amb petits ocells picotejant fruits.
116. Àguiles amb llebres agafades per les urpes.
117. Sirenes ocell amb cua de drac.
118. Vegetal.
119. Adossat. Vegetal amb ocells picotejant fruits sobre un primer registre de tiges entrecruades.
120. Adossat. Vegetal-corinti.
121. Adossat. Vegetal amb galls enfrontats sobre un primer registre de tiges entrecruades.
122. Adossat. Corinti-vegetal.
123. Parelles de dracs enfrontats als angles mossegant-se les potes.
124. Vegetal.
125. Personatge assegut amb tiges que li recorren el cos.
126. Vegetal.
127. Corinti amb guerrers enfrontats amb escuts i armats amb espases i ganivets.
128. Corinti amb tronc del qual sorgeixen tiges que formen acants (barreja de models).
129. Figurat. Escena de joglaria.
130. Vegetal amb lleons enfrontats.
131. Adossat. Vegetal amb ocells sobre un primer registre de tiges.
132. Adossat. Corinti-vegetal.
133. Adossat. Vegetal-corinti amb parelles d'ocells enfrontats sobre un primer registre de tiges entrecruades.
134. Adossat. Corinti.
135. Vegetal amb lluita de dos guerrers contra dracs. Els primers amb escuts amb l'heràldica dels Rocaberti i els Cabrera.
136. Parelles d'ocells enfrontats sobre acants amb els ocells enrotllats.
137. Historiat. Rentament de peus.
138. Grius enfrontats.
139. Historiat. Cicle infància de Crist.
- Anunciació.
- Nativitat.
- Epifania.
140. Corinti-vegetal amb lleons frontals als angles amb tiges que els sorgeixen de la boca.
141. Historiat. Cicle infància de Crist.
- Presentació al temple.
142. Vegetal amb un primer registre de tiges entrecruades.
143. Adossat. Vegetal amb personatges armats i amb escut lluitant contra grius sobre un primer registre de tiges.
144. Adossat. Corinti-vegetal amb ocells enfrontats.

(I.L.O.)

SANT MEDIR

A la vall de Gausac hi ha la capella de Sant Medir, que pertanyia al monestir de Sant Cugat, els monjos del qual la dotaren el 1080. Era una de les antigues parròquies del monestir i fou refosa al segle XV amb la parròquia de Sant Pere d'Octavià.

Una llegenda tardana explica que al pagès Medir li floriren les faveres tot just acabades de plantar; quan els perseguidors del bisbe Sever li preguntaren quan hi havia passat el bisbe, respongué Medir que el bisbe hi passà quan ell plantava les faves. Això fou pres com a burla pels perseguidots i el martiritzaren. Aquesta llegenda popularitzà el culte de la capella, que es conserva en l'aplec que s'hi celebra el 3 de març en el qual participen antics municipis del pla de Barcelona.

Les colles de Sant Medir surten dels barris de Gràcia, Sant Gervasi i La Bordeta i des de Sant Cugat del Vallès i van cap a l'ermita del sant on es va produir el miracle. Hi ha dues versions que expliquen l'origen d'aquest aplec. L'una diu que respon a la prometença feta per un capitost carlí, que, quan ferit i mig mort, fugia dels enemics que el perseguien es va refugiar a l'ermita del sant, al qual va demanar ajut. El carlí es va salvar i va fer la prometença d'anar cada any a visitar-lo. L'altra versió diu que la prometença la va fer un pastisser de Gràcia, anomenat Vidal, perquè el sant l'havia guarit d'un atac de dolor que l'havia deixat a les portes de la mort. En tots dos casos els pelegrins van complir el que havien promès i amb el temps es van anar afegint amics a l'aplec fins a constituir una colla.

Sant Medir, segons una estampa set-centista.

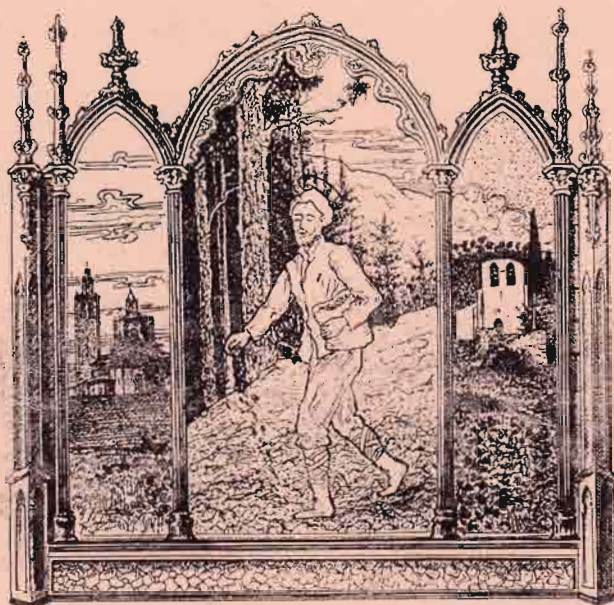
Les colles de Sant Medir van presidides per uns quants genets, que cavalquen cavalls molt ben guarnits, amb arreus carregats de cascavells. El capdavanter de la colla porta la bandera de l'entitat, ajudat per dos cordoners a cavall, un a cada costat. Els que no saben muntar van en cotxes descoberts, enramats i engarlandats de flors. Al seu pas tiren confits i caramels a la gent que els aclama i surt als balcons per veure'ls passar. Una o dues bandes de música solen acompanyar la comitiva. Per sufragar les despeses de la festa i del dinar col·lectiu, els integrans de la colla paguen tot l'any una petita quota. A la tornada, les colles es reuneixen a la plaça dels Josepets i fan una petita cercavila per Gràcia abans de dissoldre's.

NOUS GOIGS

EN LLAHOR DEL GLORIÓS PAGÉS Y MARTRE

SANT MEDÍ

que's venera en la parroquia de Sant Pere d'Octavià de Sant Cugat del Vallès

Puix per vos logrèu ditxosos
tresors del cel un sens fi:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

Nostra terra ben aymada
vegé'l vostre naixement,
com si un astre resplendent
fos després de l'estelada;
esta vall tan regalada
flor tan bella féu florí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

Del retir en la dolçura,
lluny del baf de la ciutat
s'escorria ab suavitat
vostra vida santa y pura;
dels errors may la negura
la vostra ànima assolí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

En aquest felíc paratge
el voler, seguint, de Deu,
del camp féreu el conreu
ben aprop d'est hermitatge;
aquí hi tinguéreu l'estatge,
vora mateix del camí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

Fugint d'Eurich, qu'extenía
la secta d'Arri ab rigor,

Sever, el preclar Pastor
de Barcelona venia;
parlant ab ell s'encenia
vostre cor d'amor diví:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

La comanda que us donava
per tramètrer al tirà,
fou que al castell d'Octavià
tranquilament l'esperava;
¡la corona ja esguardava
que baixava un serafí!
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

De conversa tan preuhada
prest vegéreu el valor,
puix nasqué y esclatà en flor
la llevar tot just sembrada;
de florida tan gemada
may ningú ha lograt gaudí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

Prest arriba ab gran follia
del rey god el missatger,
emportantseus presoner
hont Sever s'hi recullia,
tot creyent que l'heretgia
confessariau per fi:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

Mes en va'l tirà us tentava
per mimvà'l vostre valor;
ni ab ofrenes, ni ab rigor
vostra fè arrencar lograva;
Deu del cel ja us preparava
per cridarvos a son sí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

D'eixa lluyta prodigiosa
vos logràreu triomfar,
que'l tirà vos féu saltar
vostra testa venturosa;
la vostra ànima gloriosa
pren del cel el dret camí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

De la gloria tan sencera
que per sempre disfruteu,
vostre esguart may aparteu
d'esta vall que vos venera
y per Vos confiada espera
lograr l'auxili diví:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

En nostres trevalls penosos
mostreunos sempre'l camí:
mireunos ab ulls pietosos
invicte martre Medí.

JOSEPH M. VIDAL Y POMAR. — 1911

✠. Gloria et honore coronasti eum, Domine. R. El constituisti eum super opera manuum tuarum.

OREMUS

Præsta quæsemus, omnipotens Deus, ut qui beati Madinis Martyris tui natalitia colimus, intercessione ejus in tui nominis amore roboremur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

SANT ADJUTORI

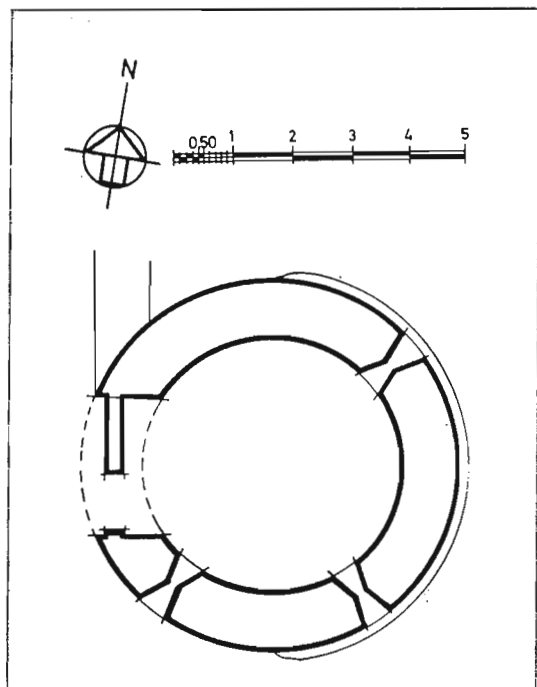
(SANTA MARIA DE GAUSAC)

L'ermita circular de Sant Adjutori, antigament Santa Maria de Gausac, és situada dins del parc de Collcerola, al vessant nord de la serra i al sud-est del nucli antic de Sant Cugat.

Hom l'anomena també Santa Maria del Bosc, pel fet que s'hi venerava la Mare de Déu del Bosc.

El topònim del lloc figura citat documentalment a la darrereria del segle X. Al segle XIII la capella anà prenent el nom de la Mare de Déu del Bosc, a causa probablement del fet que s'hi venerava una imatge de la Mare de Déu sota aquesta advocació. No es coneix cap més referència de l'església fins al segle XIV, quan el bisbe Pon'de Gualba hi féu una visita pastoral.

Tot i que durant un cert temps tingué la categoria de parròquia dependent del monestir de Sant Cugat, esdevingué, a causa de la davallada de poblament produïda a la baixa edat mitjana, una simple església ermita, coneguda a partir dels segles XVI-XVIII com a capella de Sant Adjutori, devoció que provenia d'un altar que s'hi fundà, dedicat a aquest sant. El temple restà totalment abandonat arran de l'exclaustració dels monjos de Sant Cugat l'any 1835.

La imatge de la Mare de Déu del Bosc que havia presidit probablement l'altar principal de l'església fou guardada, després de l'abandó de l'edifici, a la veïna masia de Can Jané, on es conservà fins el 1939. Una vegada restaurada per Joaquim Renart, fou traslladada a l'església del monestir de Sant Cugat, on actualment és venerada a l'altar de l'absis de ponent.

Santa Maria de Gausac forma part del reduït grup de capelles de planta circular que foren obrades al nostre país. L'edifici presenta una planta circumscripida en un cercle molt regular, sense absis, i és cobert per una volta semisfèrica feta de reble, disposada ordenadament en forma d'anells concèntrics.

L'interior d'aquest edifici era il·luminat per tres finestres de doble esqueixada, les quals tenen a l'exterior un arc de mig punt i a l'interior una llinda plana. Hi ha, a més a més, dues finestretes de forma circular i doble esqueixada, situades a un nivell per sota de les altres.

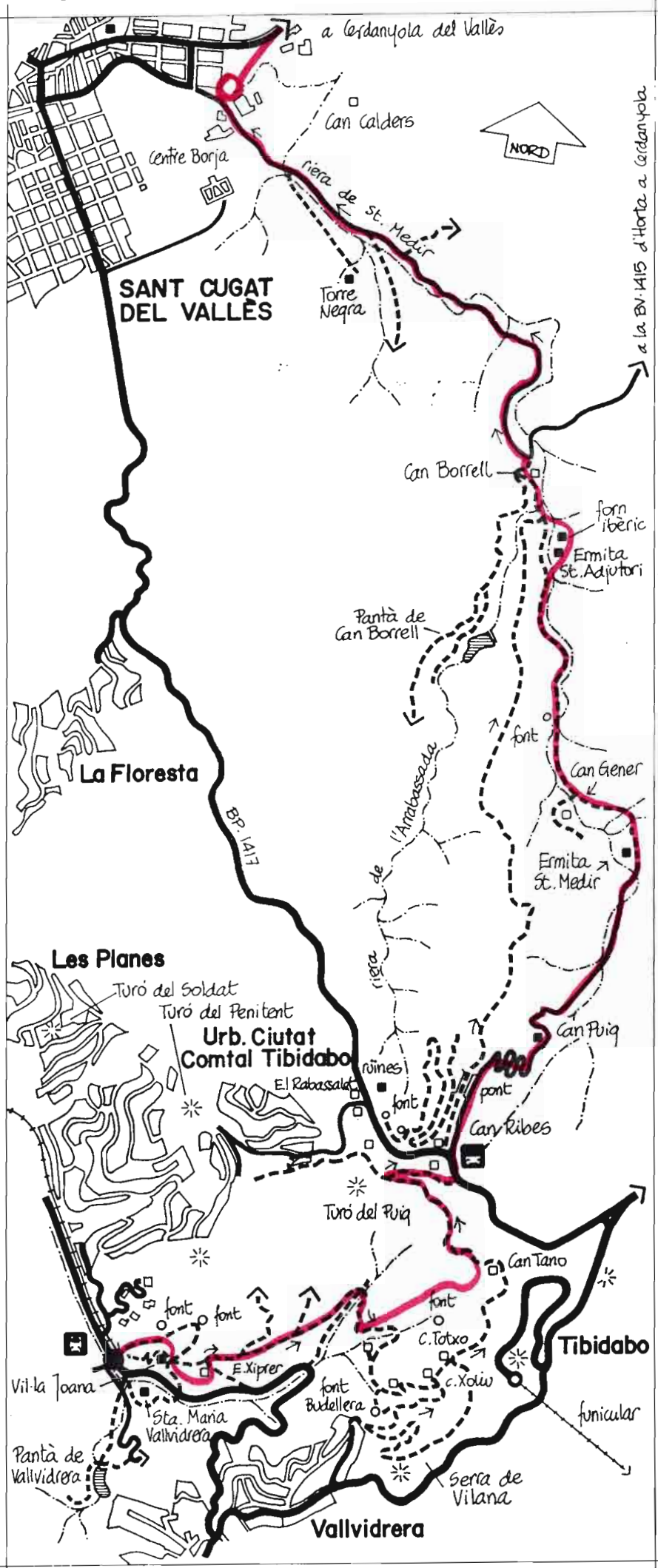
La porta d'accés de la capella era situada, segons sembla, al costat de ponent, on avui hi ha un gran esvoranc, però se'n desconeix la tipologia. En alguns llocs del mur les pedres es disposen inclinades, en forma d'*opus spicatum*.

Les característiques d'aquest edifici corresponen, bàsicament, a una construcció del segle X. Més tard, al final del segle XI o principi del XII, hom va reconstruir l'edifici i hi va obrir les finestres de doble esqueixada, obres realitzades segurament a causa d'un esbaldregament de la coronació exterior dels murs; també es podria pensar, però, en un canvi d'ús d'una estructura existent (una possible torre circular del segle X).

Sant Adjutori

The map is a hand-drawn topographic representation of the area around Sant Cugat del Vallès. It features a red line tracing a path through the region, which is identified as the 'Circuit dels Castells'. The path starts near Sant Cugat del Vallès, passes through La Floresta, and continues through various castles and landmarks. Key locations labeled include Sant Cugat del Vallès, La Floresta, Les Planes, Urb. Ciutat Comtal Tibidabo, Tibidabo, and Vallvidrera. Specific landmarks and castles marked include Can Caldés, Torre Negra, Can Borrell, Can Puig, Can Ribes, Can Tano, Castell de Sant Medir, Castell de Sant Adrià, and Castell de Sant Jordi. The map also shows the Riera de Sant Medir, the Riera de l'Arbassada, and the Riera de Vilana. A north arrow is located in the upper right corner, and a scale bar is provided at the bottom right. The map is oriented with Sant Cugat del Vallès at the top and Tibidabo at the bottom.

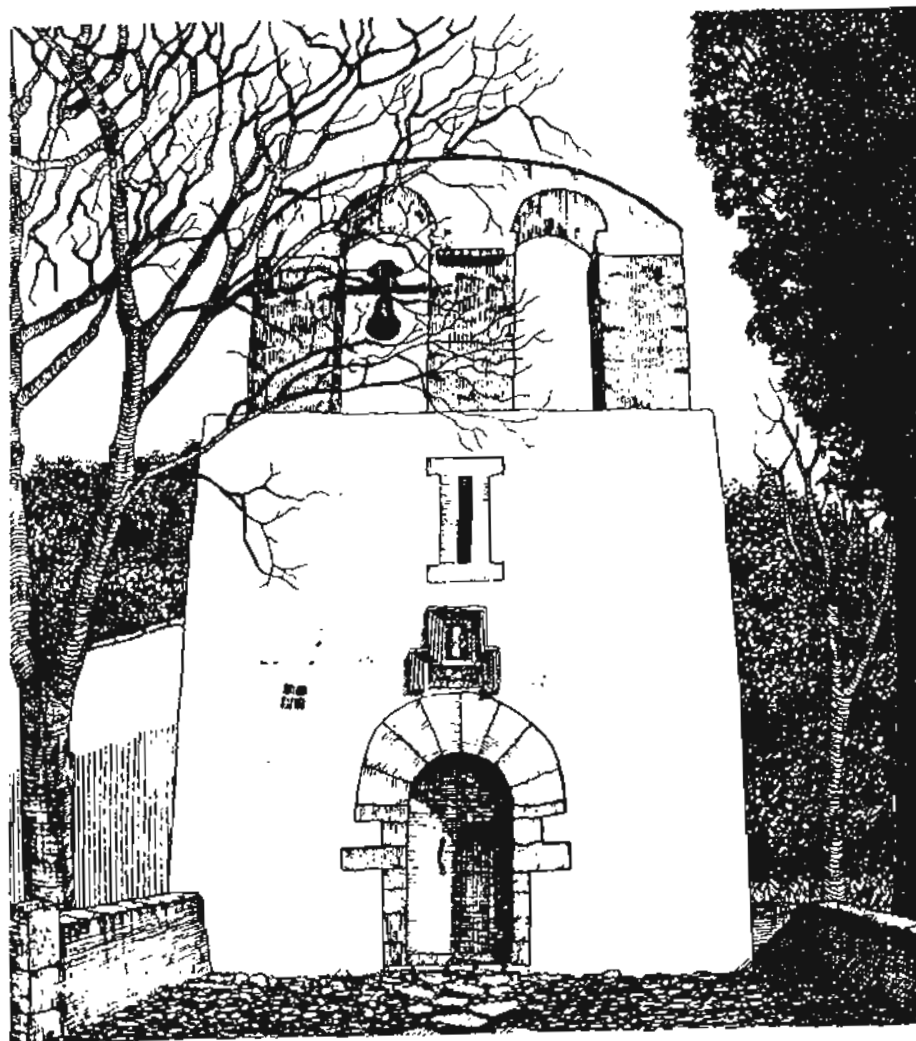

ITINERARI DEL PARC DE COLLSEROLA

- 0h 00' Ens trobem a l'entrada del parc de Collserola. A sota nostre l'estació de Vallvidrera de la línia dels Ferrocarrils de la Generalitat. Des d'aquesta esplanada parteixen diversos itineraris, tal com s'indica en els panells que delimiten la zona del parc. Agafem el camí més planer de l'esquerra. Al cap de poca estona agafem un corriol a la dreta que en sentit ascendent ens fa guanyar alçada sobre una plaça i el torrent que resten a l'esquerra.
- 0h 05' Arribem a una plaça on hi ha la font Joana, però sense deixar el corriol i mitjançant uns pocs graons accedim al passeig dels plàtans. Seguim a la dreta vers la propera casa que veiem al davant nostre.
- 0h 07' La vil.la Joana és la masia on va morir Mn. Jacint Verdaguer. Ens situem en un replà enlairat per fitar millor la façana principal i en concret el rellotge i el campanaret de cadireta.
- 0h 09' Encetem la pista encimentada vers llevant. A l'esquena una font ens convida a fer un tragueta. Tot seguit a la dreta, hi ha el Centre d'Informació del Parc de Collserola. Ens hi apropem, disposats a visitar l'exposició permanent que hom ha confeccionat acuradament. Parada de 15 minuts.
- 0h 24' Reprenem la pista lleugerament ascendent. A l'esquerra roman l'escola pública El Xiprer. El camí, ara sense asfaltar esdevé ample i pla. No gaire lluny voregem una cadena i torcem pel trencall de l'esquerra, més ascendent, en direcció a Can Puig. Estem resseguint la finca de l'esmentada escola pública.
- 0h 28' Un revolt a la dreta i el camí esdevé carener. Un rètol a la vora esquerra ens fa cinc cèntims de la vegetació típica de la pineda i un altre a la dreta ens descriu els ocells de la zona.
- 0h 31' Deixem un camí a l'esquerra. Seguim de dret en un suau pendent ascendent. Al cap d'una bona estona uns altres rètols ens indiquen la vegetació de l'alzinar i la fauna que li és pròpia. Havent-los passat, deixem la pista per seguir-ne una altra més planera, a la dreta; cal però passar pel costat d'una altra cadena.
- 0h 38' Passem un escòrrer encimentat. El Tibidabo es mostra altívot davant la nostra mirada; la torre de comunicacions, desafiant, al seu costat.
- 0h 41' Una giragonsa en un marcat descens i fem cap a una placeta on hi transcorre el Barranc de la Budellera. Refusem el primer trencall de la dreta i seguim per l'altre camí, més ascendent, que va per l'altra riba del barranc.

- 0h 45' En el proper revolt un altre rètol ens indica les característiques del arbres del bosc. És difícil explicar el bosc de Collserola sense fer referència a la intervenció humana; les successives tals d'alzines fa que ara trobem exemplars molt joves i sovint de forma arbustiva, amb molts tanys menuts que surten de la mateixa roca. El pi blanc, de creixement ràpid, és molt abundant perquè s'afavorí coma espècie fustanera i es replantà en espais que havien estat ocupats per les vinyes. Fent-los costat trobem molt sovint sureres, roures i pins pinyers. Ara deixem la pista per enfilegar un camí pujador a l'esquerra. En una propera bifurcació seguim també a l'esquerra. Dalt la carena de l'esquerra, a l'altra costat del barranc, ens destaca St Josep o Les Torres, una bonica edificació.
- 0h 57' El corriol, molt ombrívol, és planer i gratificant, però tot es fa esborradís i es perd; sembla com si l'estiguessin obrint per forjar un nou itinerari. Com que el bosc no és massa espès, remuntem el coster sense seguir cap senderó definit.
- 1h 01' Assolim l'ample i desitjat camí i el seguim a la dreta. El sòl és de textura pissarroso, pla i a voltes descendent.
- 1h 04' Cruïlla amb diversos corriols. Girem a l'E seguint el més pujador. Al cap de poc arribem en una esclarissada del sota bosc que traspassem. Un pilonet amb senyals verda i morada. El senderó esdevé més costerut. Al cap de poc deixem un altre corriol que davalla per la dreta.
- 1h 09' Entrem en el revolt d'una pista. La seguim a la dreta, de manera que va pujant amb suavitat.
- 1h 14' Saltem una carena i entrem en una altra pista que seguim a l'esquerra. Tot seguit passem sota el cablejat d'una línia d'alta tensió.
- 1h 16' Fem cap a una cruïlla de sis camins, situada dalt la carena al costat mateix d'una torre d'alta tensió. Avancem cap a tramuntana per la pista més ascendent; ben aprop deixem una pista a l'esquerra on un senyal hi barra el pas. El camí inicia un descens.
- 1h 19' Un altra bifurcació. Voltem a la dreta mentre el camí davalla amb més decisió. Hem deixat a l'esquerra un gran dipòsit de ciment.
- 1h 22' Deixem a l'esquerra el xalet Torreblanca, una edificació d'estil modernista que ostaatja la casa de colònies Sant Josep.
- 1h 24' Refusem un trencall a la dreta i tot seguit fem cap a la carretera, que seguim a tramuntana pel mateix voral esquerra en un trajecte d'uns 150 metres.

- 1h 26' Creuem la carretera. Un rètol indica que la zona és una Reserva Natural Parcial, anomenada Font Groga. Seguim una pista asfaltada descendent que segons un altre senyal ens menarà a Sant Medir.
- 1h 31' Al cap d'uns 200 metres la deixem per agafar un corriol a la dreta baixador, sota un filat elèctric. Es tracta d'una drecera, doncs, després d'una reduïda sifonada fem cap de nou en un revolt de la carretera, que tornem a encalçar en sentit descendent.
- 1h 38' La carretera descriu dues marcades giragonses. Després de la tercera, veiem davant nostre una edificació i un rètol que indica "Ciudad de los muchachos".
- 1h 42' Can Puig. Una magna edificació d'estil indeterminat, però de sòlida embergadura. A la seva esquerra una capella. Seguim la carretera asfaltada que va baixant; ara, a la vostra dreta unes hortes ben conreuades.
- 1h 15' Al primer revolt, a l'esquerra, la font de Can Puig.
- 1h 54' No deixem de perdre alçada. Poc trànsit. A la dreta el torrent de la Salamandra. La seva riba ofereix uns bells i altívols plataners centenaris per entre els quals s'escola un curs d'aigua. La seva remor és atesa amb gratitud pel marxador i contrasta aquest soroll amb el bugit que deu haver-hi a l'altra costat de la muntanya. Al cap d'una estona el curs fluvial traspasa a l'altre costat per sota d'una pontet.
- 1h 58' Refusem una pista a la dreta que ens menaria a la Urbanització Sant Medir i a la carretera de Cerdanyola.
- 2h 01' Arribem a un pla que intuïm com una focada popular on la gent hi és donada a fer pic-nic. Certament és un lloc agradable i apropiat a aquestes finalitats. No deixem el sentit de marxa, si bé el curs del torrent se situa a la nostra dreta. Deixem a l'esquerra una pista que va a Can Gener. En deixar aquest lloc a banda i banda del camí hi ha uns arbres que ens capten l'atenció per la seva singularitat.
- 2h 04' El camí remunta i el curs fluvial torna a l'esquerra. Tot seguit arribem a l'ermita de Sant Medir. Des del pla de la porta de l'ermita hom aprecia com el torrent s'entafora a un nivell molt inferior al nostre. Davant tenim una notòria edificació, amb una torre que acaba en un pinacle punxegut. Parada de 10 minuts.
- 2h 14' Reprenem la caminada cap a tramuntana, deixant enrera l'ermita i entrant decididament en el bosc. És un camí prou ample, però negat al pas dels vehicles. Al poc esdevé pujador sobre un sòl rocallós. En un primer revolt deixem un corriol a la dreta.
- 2h 18' Bifurcació. Seguim a la dreta vers la font de Can Ribes, en sentit lleugerament ascendent; poca estona

Sant Medir

Pi d'en Xandri

després el camí esdevé corriol i davalla sobtadament.

- 2h 22' Fem marrada a la dreta per atansar-nos a la propera font de Can Ribas. L'aigua té un cert regust, però es pot beure. A cada costat del broll hi ha un banc de pedra per descansar, però nosaltres hem de fer via.
- 2h 25' Entronquem en un altre corriol que porta senyals de sendres, és el GR-6. No deixem el sentit de màrxa per bé que s'accentua el descens. Al cap d'una estona trobem un profund solc obrat pel pas de les motos; a fi d'aminorar el seu trànsit hom ha disposat un gruixut tronc que el marxador ha de traspasar com pot.
- 2h 29' Bifurcació. Seguim a dreta pels senyals del GR-6, però ben seguit fem cap a una placeta on es presenten varies opcions. Continuem el GR-6 per darrera la cadena que n'obstaculitza el pas.
- 2h 31' Traspassem a gual el curs d'aigua que porta el torrent de San Medir. A banda i banda han crescut esponerosos esbarzers. La senda, ombrívola i lleugerament descendent, es fa agradable al caminant.
- 2h 34' El sòl és enfangat i traspassem novament el curs d'aigua. Seguim paral·lels al curs que resta a l'esquerra, però no triguem gaire a traspasar-lo novament, mentre el corriol inicia una lleu pujada. Estem immersos en el bosc, on els pins atenyen molta alçada.
- 2h 39' Ara el camí és més ample sota la cobertura arbòria. El rierol transcorre per la dreta durant una estona, però el tornem a traspasar mentre ens situem a l'altra riba.
- 2h 42' El curs fluvial no ens deixa, un cop més el tornem a traspasar a gual i ens situem a la seva esquerra.
- 2h 44' Passem un cadena i tot seguit torcem a la dreta per un altre corriol a fi d'atansar-nos a Sant Adjutori i el forn ibèric. Tornem a passar el rierol abans de remuntar per l'altre vessant.
- 2h 46' Sant Adjutori és una capella de planta circular, bastant malmesa, però que suporta encara la coberta, emplaçada al bell mig del bosc. Un gran esvoranc permet l'accés al seu interior, prou brut per no romandre gaire estona. Malgrat el seu deteriorament la seva contemplació és molt interessant. Parada de 5 minuts.
- 2h 51' Seguim cap a tramuntana pel mateix corriol.
- 2h 54' Fem una breu marrada a la dreta fins una propera edificació que protegeix en el seu interior el Forn Ibèric. Hom hi ha disposat unes reixes que permeten una pròxima contemplació del monument. Mitjançant el rètol ens assabentem que la darrera campanya d'excavació arqueològica es portà a terme el 1963 amb la col·labo-

ració de la Diputació de Barcelona i el Club Excursionista de Gràcia. Parada de 5 minuts.

- 2h 59' Reprenem el senderó i el mateix sentit que portavem. Arribem a nivel d'aigua. Traspassem el curs i remuntem tres metres més avall per l'altra riba; al cap de ben poc accedim a una pista que ens menarà a la propera masia de Can Borrell. Si seguissim el camí de l'esquerra fariem cap a Can Puig.
- 3h 09' Can Borrell. Gran masia habilitada com a restaurant. També s'hi lloguen cavalls per a fer una passejada. Rodegem tota la casa i la bassa que hi té adossada, deixant-la sempre a la dreta, fins que trobem la pista que ens ha de menar a Sant Cugat. Una altra carretera ens conduiria a Cerdanyola.
- 3h 23' El trànsit de tants cotxes que omplen els rodalies del restaurant aixequen molta pols del camí-pista que seguim. És per això que poc abans d'arribar a un revolt agafem un corriol a l'esquerra que segueix paral·lelament la pista a una certa distància durant uns dos-cents metres, fins que hi tornem a accedir. Al cap de poc deixem un camí a l'esquerra i tot seguit en refusem dues més a esquerra i dreta respectivament. L'itinerari no té pèrdua seguint el camí principal.
- 3h 27' Resta a la nostra dreta un gran i allargassat camp de cultiu. Quan aquest s'acaba observem a l'esquerra del camí, mig amagada, una gran alzina de moltes branques.
- 3h 29' Deixem un camí a la dreta que va a la Torre Cendrera i Can Calders. Se'ns fa visible la població de Sant Cugat del Vallès, darrera un pi isolat de gran embergadura i que convida a fotografiar-lo. En apropar-nos-hi, el deixem a la dreta; abans, però hem deixat un altre trencall a la dreta que mena a Can Bell i al parc de Collserola seguint un altre itinerari.
- 3h 32' El camí transcorre entre un canyissar. Al cap de poc, resten a la dreta les ruïnes d'una bòvila.
- 3h 38' Traspassem el riu per darrer cop. Tot just després deixem a l'esquerra el camí de la Torre Negra.
- 3h 40' Una curta pujadeta i accedim en plena rotonda d'un carrer asfaltat en data recent i on donem per acabat aquest itinerari. I encara fitem l'esguard en la propera torre campanar del monestir romànic de Sant Cugat del Vallès.

UNS VERSOS DE MUNTANYA

De tots els poemes inspirats a les contrades de Collserola, potser el més conegut és **Boscós de Vallvidrera** de Joan Maragall:

Ai, boscós de Vallvidrera!
quines sentors m'heu donat!
Tenia el mar al darrea
i al davant el Montserrat,
i als peus els llocs del poeta
que ja és a l'eternitat.

El poeta evoca mossèn Cinto que morí, a Vil.la Joana, el 10 de juny de 1902. No és l'única remembrança, però, de Maragall cap a Verdaguer. En un poema molt semblant i dictat en el mateix indret, escriu:

El sol se n'anava
quan jo hi he arribat.
La copa dels pins ja era negra,
pro el tronc tot daurat.
El cim, tot vermell del sol, que es ponía
una mica a ponent de Montserrat,
i la muntanya santa resplendia
d'un encès morat.
Mes el sol ha tombat la carena
i tot s'ha apagat.
He baixat. Per la terra enfosquida
no restava ni un rastre de sol;
i al bell fons de la Vil.la Joana
començava a cantar un rossinyol.

També mossèn Cinto s'adonà que Vil.la Joana era ufanosa en rossinyols. Un dels poemes que hi va escriure es titula **A un rossinyol de Vallvidrera**, els darrers versos del qual són prou populars:

Rossinyol, bon rossinyol,
he sentida la teva arpa,
l'he sentida un dematí
de Vallvidrera a Valldaura.
(...)
Trobador del mes de maig,
rossinyol refila i canta,
mes no deixes eixos cims
per los vergers de la plana;
no hi vingues a la ciutat,
que hi ha una gent molt ingrata:
diu que estima els aucellets,
diu que en son cor los regala,
mes als que canten millor
los posa dintre la gàbia.

Verdaguer arribà a Vil.la Joana el 17 de maig de 1902 i hi va morir vint-i-quatre dies després. Sembla que la primera setmana va compondre alguns versos, entre els quals, tot i que els testimonis són contradictoris, el Cant a la Verge Maria de Vallvidrera.

LLiri blanc i Rosa Vera
del jardí del Criador.
Maria de Vallvidrera,
embalsameu nostre cor. (...)
Sota una ombrívola branca
del Tibidabo soliu,
com una coloma blanca,
Vos, Maria, heu fet lo niu. (...)
Vostres goigs aquí, oh Maria,
vos hi canta el rossinyol.
cada matí a trenc de dia,
cada tarda al caure el sol.

Alzinar al vessant nord de Collserola

BIBLIOGRAFIA

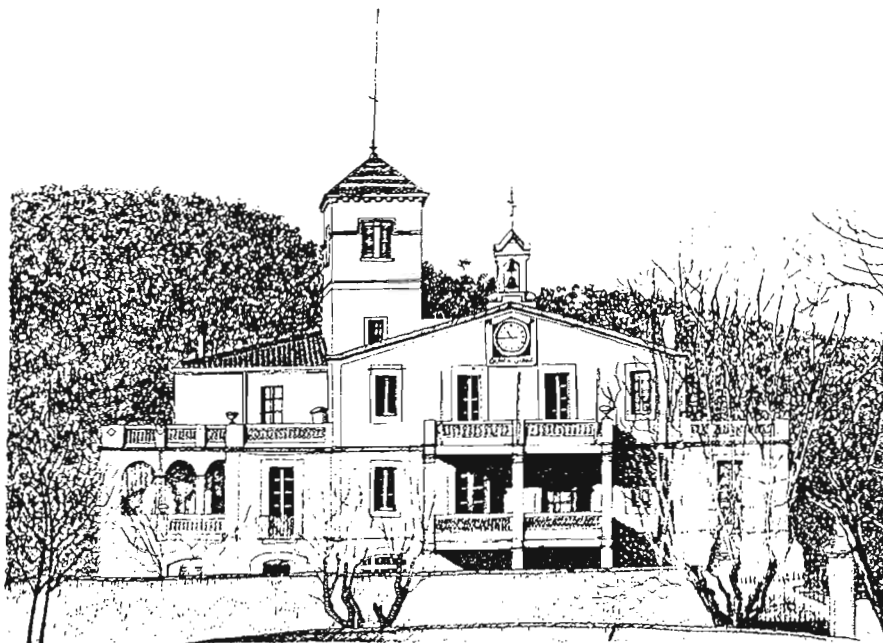
AMBRÓS I MONSONIS, J. 1984. El monestir de Sant Cugat del Vallès. Alvagraf.

VIGUÉ, J. 1975. Les esglésies romàniques catalanes de planta circular i triangular. Artestudi. Art romànic núm.3.

COLLSEROLA, EL PARC NATURAL PER DESCOBRIR. Ajuntament de Barcelona. Quadern central núm. 14. 1985.

CATALUNYA ROMÀNICA XVIII. El Vallès Oriental i Occidental. Enciclopèdia Catalana. 1991.

Carpeta del Parc de Collserola. Centre d'Informació. Patronat Metropolità. Parc de Collserola. Àrea metropolitana de Barcelona. Mancomunitat de municipis.

Villa Joana

JUSTIFICACIÓ

+++++

D'aquest treball se n'han fet un total de 72 exemplars numerats. Aquest dossier s'ha confeccionat per facilitar un contingut documental als components de la XXII sortida de "CONEGUEM CATALUNYA", que sota aquest nom genèric organitza la Secció de Cultura de l'A.E.Talaia. D'altra banda, cal esmentar que aquesta activitat rep el patrocini de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Han preparat aquesta sortida:

Antoni Sagarra
Virtut Castro
Salvador Butí
Maria Carme Barceló

Portada:

Josep Maria Also

EXEMPLAR Nº 40

Vilanova i la Geltrú, 24 de maig de 1992

